

Μακεδονικά

Τόμ. 12 (1972)

Αφιερύεται εις την μνήμην Γεωργίου Θεμελή, Χαράλαμπος Λέκα

Το έντυπο «Καλλικελάδος Αηδών» της Θεσσαλονίκης

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.1022](https://doi.org/10.12681/makedonika.1022)

Copyright © 2015, Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1972). Το έντυπο «Καλλικελάδος Αηδών» της Θεσσαλονίκης. *Μακεδονικά*, 12, 508–509. <https://doi.org/10.12681/makedonika.1022>

Σχολικὸν ἔτος 1897-98

Γεώργιος Βασδραβέλης ἀριστοβάθμιος πτυχιούχος τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ πρῶην Λιδασκαλείου, διδάξας εὐδοκίμως τὰ τεχνικὰ μαθήματα ἐν τῇ Σχολῇ Ἱστορίαν, Μαθηματικά, Φυσικὴν ἐν τισὶ τάξεσι τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου, καὶ ἰδιαιτέρως ἀσχοληθεὶς εἰς τὰ Γαλλικά, Μαθηματικά καὶ Λατινικά, καὶ ὑποστὰς τὴν ἀπολυτήριον δοκιμασίαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ Σχολικοῦ τούτου ἔτους, ἠξιώθη ἀπολυτηρίου με βαθμὸν ἀρίστα.

Δι' ὃ ἐγένετο τότε τὸ πρακτικὸν ὑπογεγραμμένον ὑφ' ὄλου τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου.

Ἐν Τσοτυλίῳ τῇ 13ῃ Ἰουνίου 1898

ὁ Διευθυντὴς Ἄλ. Ἰωαννίδης

ΙΩΑΝ. Κ. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ

ΤΟ ΕΝΤΥΠΟ «ΚΑΛΛΙΚΕΛΑΔΟΣ ΑΗΔΩΝ» ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Πρὶν λίγα χρόνια ὑποστηρίχθηκε ἀπὸ τὸν κ. Β. Αἰδάλῃ ὅτι στὸ τυπογραφεῖο Σπ. Βασιλειάδη-Νικ. Βαγλαμαλῆ, ἰδρυμένο στὴ Θεσσαλονίκη τὸ 1870, «ἐξετυπούτο τὸ περιοδικὸ *Καλλικέλαδος Ἀηδῶν*»¹. Ὁ κ. Αἰδάλῃς βασίστηκε προφανῶς στὴν Ἀγγ. Τσιώμου-Μεταλλινοῦ, ἡ ὁποία ὅμως τὸ μόνο ποῦ ἀναφέρει εἶναι ὅτι στὸ τυπογραφεῖο τοῦ Στεφάνου Θάνου τυπωνόταν τὸ παραπάνω ἔντυπο, χωρὶς νὰ διευκρινίξῃ ἂν ἦταν περιοδικὸ ἢ βιβλίον². Ἐλεγχος γιὰ ἐπιβεβαίωση τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τοῦ κ. Αἰδάλῃ ἐγίνε κατὰ τὰ τελευταῖα τρία χρόνια σὲ διάφορες βιβλιοθήκες τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Θεσσαλονίκης καὶ Ἀθήνας, χωρὶς ὅμως ἰκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, μὰ καὶ δὲν βρέθηκε πουθενὰ περιοδικὸ με τὸν ἑλκυστικὸ καὶ στίς μέρες μας ἀσυνήθιστο τίτλο.

Τῆ λύση τοῦ προβλήματος πρωτοσυνάντησα πρόσφατα κατὰ τὴν καταγραφή τῆς πολυτίμησ ἰδρυμένου τοῦ 19ου αἰῶνα βιβλιοθήκης τοῦ δικηγόρου Θεσσαλονίκης κ. Ἄδαμ. Ἀμμανίτη. Ὁ φίλος συνάδελφος ἔχει στὴν κατοχὴ του ἓνα βιβλίον ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, με τὸν τίτλο *Καλλικέλαδος Ἀηδῶν*. Ἀπὸ τὸν ἐκτεταμένον κατάλογο τῶν συνδρομητῶν ἦταν εὐκόλῳ νὰ συμπεράνῃ κανεὶς ὅτι τὸ βιβλίον εἶχε τυπωθῆ στὴ Θεσσαλονίκη, μὰ καὶ οἱ ἀναγραφόμενοι συνδρομητῆς ἦταν σχεδὸν ὅλοι τοὺς κάτοικοι κεντρικομακεδονικῶν περιοχῶν. Δὲν ὑπῆρχε ὅμως πουθενὰ στὸ ἀντίτυπο τῆς βιβλιοθήκης Ἀμμανίτη μνεία τοῦ τόπου ἐκδόσεως καὶ τοῦ τυπογραφείου, γιὰ τὰ πρῶτα φύλλα, ὅπου θὰ βρίσκονταν τὰ στοιχεῖα αὐτὰ, ἦταν κομμένα. Ἀπευθύνθηκα στὸν κ. Μαν. Χατζηγιακουμῆ, ποῦ ἔχει ἐτοιμάσει βιβλιογραφικὴ ἀνάλυση τῶν ἔργων τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς³. Ὁ κ. Χατζηγιακουμῆς εἶχε τὴν καλωσύνη, γιὰ τὴν ὁποία ἰδιαιτέρως τὸν εὐχαριστῶ, νὰ μοῦ στείλῃ πλήρεις φωτοτυπιῆς τῶν πρῶτων σελίδων ἀπὸ ἓνα ἀντίτυπο ποῦ βρίσκεται στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, δωρεὰ τῆς οἰκογενείας Σπ. Μοτσενίγου (Ε.Β.Ε.-Μοτσενίγειον 508).

Ἡ *Καλλικέλαδος Ἀηδῶν* δὲν εἶναι περιοδικὸ, ἀλλὰ μουσικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἀνθολογία, ποῦ περιέχει τὰ συνηθισμένα μέλη τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἑσπερινοῦ, τοῦ Ὁρθρου, καὶ τῆς Λειτουργίας. Προστίθενται στὸ τέλος Καλοφωνικοὶ Εἰρμιοὶ καὶ πολυχρονισμοὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχῃ Ἰωακείμ Γ' καὶ τοῦ διαδόχου του στὸ Μητροπολιτικὸ Θρόνον

1. Β. Αἰδάλῃ, Αἰ παρεκτροπαὶ τοῦ τύπου, Θεσσαλονίκη 1966, σ. 27.

2. Ἀγγελικῆς Τσιώμου-Μεταλλινοῦ, Ἡ παλαιὰ Θεσσαλονίκη, τ. Β', Θεσσαλονίκη 1940, σ. 38.

3. Βλ. Μαν. Χατζηγιακουμῆ, Σπουδὴ καὶ ἔρευνα τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, «Παρνασσός», τ. 13 (1971), σ. 567-573.

Θεσσαλονίκης Καλλίνικου Φωτιάδη (1878-1884). Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ μέλη ἀνήκουσταν στὸν Βασίλειο Νικολαΐδη Ζαγκλιβερινό, ἱεροψάλτη τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ Θεσσαλονίκης, καὶ σὲ ἄλλους εἶτε συγχρόνους του, ὅπως στοὺς ἱεροψάλτη μοναχὸ Θεοτόκη Βατοπεδινὸ ἀπὸ τῆ Λέσβο, Γεώργιο Μπέτσο Καστοριανό, Βασίλειο Γρηγορίου Οἰκονομίδη ἀπὸ τῆ Νιγρίτα, Νεκτάριο Μ. Βλάχο, Σταμούλη Παναγιώτη Ζαγκλιβερινό, εἶτε στοὺς παλαιότερους Μητροπολίτη Σισανίου Μελέτιο, Ἀναστάσιο Ραφανίτη, Ἰωάννη Πρωτοψάλτη καὶ μοναχὸ Σύνεσιο Ἰβηρίτη. Τὸ ἀντίτυπο τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ἀνήκε στὸν ἴδιο τὸν Β. Νικολαΐδη Ζαγκλιβερινό, ὅπως πιστοποιεῖται ἀπὸ διάφορα ἰδιόγραφα σημεῖωματα.

Ἡ πλήρης ἀναγραφή τοῦ ἐξωφύλλου εἶναι ἡ ἑξῆς: «Καλλικέλαδος Ἀηδών/Περίχουσα/Μέρος Τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐνιαυσίου Ἀκολουθίας/Ἦτοι Ἐσπερινου, Ὁρθρου καὶ Λειτουργίας/μελοποιηθεῖσα κατὰ τὸ πλεῖστον παρὰ Βασιλείου Νικολαΐδου Ζαγκλιβερινου/τῆ προσθήκη διαφόρων ἀνεκδότων μαθημάτων/τῶν ἐξοχωτέρων τῆς ἐποχῆς μας μουσικοδιδασκάλων/Ἐκδίδονται Ἠδη Τὸ Πρῶτον/ὑπὸ Σπυριδωνος Π. Βασιλειάδη/Καὶ/Γρηγορίου Ἱεροδιακόνου Ἰβηρίτου/Ἐν Θεσσαλονίκη/Ἐκ Τοῦ Τυπογραφείου «Ἡ Μακεδονία»/Θάνου καὶ Βασιλειάδη/¹ 1882», σσ. η' + 556, διαστάσεις 0,17 × 0,115 μ.

Νομίζω ὅτι μὲ τὰ παραπάνω νέα στοιχεία ἀποκαθίσταται ἡ ἀλήθεια σ' ἓνα θέμα πού, παρὰ τὸν λεπτομερειακὸ του χαρακτήρα, εἶναι ἄξιο προσοχῆς γιὰ τὴν ἱστορία τῆς πνευματικῆς κινήσεως στὴν τουρκοκρατούμενη Μακεδονία.

ΧΑΡΑΛ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

ΚΥΡΙΑΛΟΣ Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΠΑΛΑΙΟΠΙΣΤΟΥ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΟΥ*

Τὴν 14ην Φεβρουαρίου 1969 συνεπληρώθησαν 1100 ἔτη ἀπὸ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου Κυρίλλου τοῦ Φιλοσόφου, φωτιστοῦ τῶν Σλάβων. Οἱ Ρῶσοι παλαιόπιστοι² ἀπὸ πολλῶν ἡδῶν ἐτῶν, τιμοῦν τὸν Κύριλλον ὡς ἅγιον, ὡς διδάσκαλον καὶ ὡς παιδαγωγὸν τῆς διδασκα-

1. Βλ. Χ α ρ α λ. Π α π α σ τ ᾶ θ η, Τὰ πρῶτα ἑλληνικὰ τυπογραφεῖα τῆς Θεσσαλονίκης, «Μακεδονικά», τ. 8 (1968), σ. 254.

*. Ἡ μετάφρασις ἐκ τοῦ ρωσικοῦ, καὶ ἐκ χειρογράφου τοῦ συγγραφέως, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Κ. Παπουλίδη, Διευθυντοῦ τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου Μακεδόνων Σπουδαστῶν, τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν.

2. Σημ. μεταφραστοῦ: «Παλαιοπίστους», ὁπαδοὺς τῆς παλαιᾶς πίστεως, ὀνομαζόμενοι ἑαυτοὺς οἱ γνωστοὶ «ρασκόλνικου», οἱ ὅποιοι δὲν ἐδέχθησαν τὴν ἐπὶ Πατριάρχου Μόσχας Νίκωνος (1652-1658) διάρθρωσιν τῶν λειτουργικῶν βιβλίων ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἑλληνικῶν προτύπων καὶ ἀπεσχίσθησαν τῆς Ὁρθοδόξου ἐν Ρωσίᾳ Ἐκκλησίας. Ἐκτοτε, καὶ μέχρι σήμερον, παρουσιάζονται εἰς δύο κυρίως παρατάξεις, τοὺς «ποπόβτσι», τοὺς ἔχοντας ἱερεῖς καὶ δεχομένους τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοὺς «μπεζποπόβτσι», τοὺς μὴ ἔχοντας ἱερεῖς καὶ μὴ δεχομένους τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας.

Διὰ τὴν βιβλιογραφίαν, βλέπε τὸ κλασσικὸν πλέον ἔργον τοῦ Γάλλου σλαβολόγου P. P a s c a l, Anvakum et les débuts du raskol. La crise religieuse au XVIIe siècle en Russie (Bibliothèque de l'Institut Français de Léningrad, tome XVIII), Paris (H. Champion) 1938. Ἀνατύπωσις Paris (Mouton) 1963. Πρβλ. καὶ Γ ρ. Π α π α μ ι χ α ῆ λ, Μάξιμος ὁ Γραικός, ὁ πρῶτος φωτιστὴς τῶν Ρώσων, Ἀθῆναι 1950, σ. 482-509. Βλ. Ἰ ω. Φ ε ι δ ᾶ, Ρωσικὴ Ἐκκλησία, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία», τ. 10 (1967), 1043-1048.